

Obsah

Předmluva	XIII
Předhovor	XV
Slovo recenzentů	XVII
Historie	
Kdo, kdy, co (Karel Lukáš)	3
A Obecná část	
A.1 Genetika (Jaroslav Kotlas, Antonín Šípek)	21
A.1.1 Genetické pojmy	21
A.1.2 Dědičnost	24
A.1.3 Genetické vyšetření	25
A.1.4 Genetické aspekty vybraných onemocnění GIT	27
A.2 Embryologie (Jiří Uhlík)	33
A.2.1 Vznik a vývoj primitivního střeva	33
A.3 Anatomie (Zdena Nováková)	41
A.4 Histologie (Radomíra Vagnerová)	43
A.5 Funkce trávicího traktu (Jaroslav Pokorný)	45
A.6 Střevní mikrobiom (Pavel Hrabák)	47
A.6.1 Metody zkoumání střevního mikrobiomu	47
A.6.2 Složení střevního mikrobiomu	47
A.6.3 Vývoj střevního mikrobiomu	48
A.6.4 Funkce střevního mikrobiomu	49
A.6.5 Mikrobiota a nemoci gastrointestinálního traktu	50
A.6.6 Možnosti ovlivnění mikrobiomu	50

A.7	Symptomatologie	55
A.7.1	Průjem (<i>Marie Valinová</i>)	55
A.7.2	Zácpa (<i>Štěpánka Coubalová</i>)	58
A.7.3	Bolest břicha a diskomfort (<i>Štěpánka Coubalová</i>)	59
A.7.4	Bolest anorektální (proktalgie) (<i>Marie Valinová</i>)	61
A.7.5	Enteroragie (<i>Marie Valinová</i>)	63
A.7.6	Pruritus anální (<i>Štěpánka Coubalová</i>)	65
A.7.7	Tenesmus (<i>Štěpánka Coubalová</i>)	67
A.7.8	Fekální inkontinence (<i>Marie Valinová</i>)	68
A.7.9	Nadýmání, borborygmus, flatulence (<i>Marie Valinová</i>)	71
A.7.10	Poruchy střevní motility (<i>Štěpánka Coubalová, Jiří Hoch</i>)	72
A.8	Vyšetření	79
A.8.1	Co lze vyčíst ze stolice (<i>Karel Lukáš</i>)	79
A.8.2	Zobrazovací metody při vyšetření tenkého a tlustého střeva (<i>Lukáš Lambert</i>)	81
A.8.2.1	Skiografie	81
A.8.2.2	Skioskopie	82
A.8.2.3	Výpočetní tomografie	84
A.8.2.4	Magnetická rezonance	86
A.8.2.5	Intervenční radiologie	89
A.8.3	Ultrasonografické vyšetření střev (<i>Renata Šroubková</i>)	90
A.8.4	Manometrie anorektální (<i>Vladimír Novotný</i>)	93
A.8.5	Endoskopie (<i>Zdena Zádorová</i>)	93
A.8.6	Laboratorní diagnostika nemocí střeva (<i>Karin Malíčková, Helena Lahoda Brodská, Petr Kocna</i>)	107
A.8.6.1	Vyšetřovací metody při laboratorní diagnostice onemocnění střeva (<i>Helena Lahoda Brodská, Karin Malíčková, Petr Kocna</i>)	107
A.8.6.2	Specifická laboratorní vyšetření (<i>Karin Malíčková, Petr Kocna</i>)	123
B	Speciální část	
B.1	Dvanáctník	143
B.1.1	Anatomie (<i>Zdena Nováková</i>)	143
B.1.2	Histologie – tenké střevo (duodenum, jejunum, ileum) (<i>Radomíra Vagnerová</i>)	144
B.1.3	Fyziologie (<i>Jaroslav Pokorný</i>)	146
B.1.4	Nemoci duodena (<i>Jana Koželuhová</i>)	148
B.1.4.1	Vředová choroba (<i>Jana Koželuhová, Karel Balihar</i>)	148
B.1.4.2	Duodenitidy (<i>Karel Balihar, Jana Koželuhová</i>)	155
B.1.4.3	Divertikly duodena a tenkého střeva (<i>Jana Koželuhová</i>)	163
B.1.4.4	Nádory Vaterovy papily (<i>Jan Kotyza, Jana Koželuhová</i>)	166
B.2	Tenké střevo	171
B.2.1	Anatomie (<i>Zdena Nováková</i>)	171
B.2.2	Histologie (<i>Radomíra Vagnerová</i>)	172
B.2.3	Fyziologie (<i>Jaroslav Pokorný</i>)	172
B.2.4	Onemocnění tenkého střeva (<i>Karel Lukáš</i>)	178
B.2.4.1	Střevní záněty	179
B.2.4.2	Infekce (<i>Karel Lukáš</i>)	184
B.2.4.3	Spondylartropatie (<i>Karel Lukáš</i>)	185
B.2.4.4	Vaskulární poruchy (<i>Karel Lukáš</i>)	186
B.2.4.5	Polékové změny (léky indukovaná enteropatie) (<i>Karel Lukáš</i>)	187

B.2.4.6	Infiltrace (<i>Karel Lukáš</i>)	188
B.2.4.7	Působení fyzikálních vlivů – postiradiační (radiační) enteritida (<i>Karel Lukáš, Jiří Hoch</i>)	190
B.2.4.8	Endometrióza extragenitální (<i>Karel Lukáš</i>)	190
B.2.4.9	Systémová onemocnění (<i>Karel Lukáš</i>)	191
B.2.4.10	Portální hypertenzivní enteropatie (<i>Karel Lukáš</i>)	191
B.2.4.11	Malabsorpční syndrom (<i>Pavel Kohout</i>)	193
B.2.4.12	Celiakie (<i>Pavel Kohout</i>)	202
B.2.4.13	Whippleova choroba (<i>Pavel Kohout</i>)	208
B.2.4.14	Deficity disacharidáz a nesnášenlivost mléka (<i>Pavel Kohout</i>)	210
B.2.4.15	Dysbióza, postantibiotické dysmikrobie, syndrom bakteriálního přerůstání (<i>Jiří Vejmelka, Pavel Kohout</i>)	218
B.2.4.16	Syndrom krátkého střeva (<i>Pavel Kohout</i>)	221
B.2.4.17	Malabsorpční syndrom u dětí (<i>Jiří Nevorál</i>)	224
B.2.4.18	Nádory tenkého střeva (<i>Jiří Tomášek, Libor Němec</i>)	239
B.3	Slepé střevo a Bauhinova chlopeč	247
B.3.1	Anatomie (<i>Zdena Nováková</i>)	247
B.3.2	Histologie – slepé střevo a apendix (<i>Radomíra Vagnerová</i>)	247
B.3.3	Fyziologie (<i>Jaroslav Pokorný</i>)	247
B.3.4	Nemoci céka a Bauhinovy chlopeč (<i>Karel Lukáš</i>)	248
B.3.4.1	Cékum	248
B.3.4.2	Ileocekální chlopeč (<i>Karel Lukáš, Jiří Hoch</i>)	249
B.4	Apendix	253
B.4.1	Anatomie (<i>Zdena Nováková</i>)	253
B.4.2	Histologie (<i>Radomíra Vagnerová</i>)	253
B.4.3	Fyziologie (<i>Jaroslav Pokorný</i>)	254
B.4.4	Nemoci červovitého přívěsku (<i>Karel Lukáš</i>)	254
B.5	Tlusté střevo	265
B.5.1	Anatomie (<i>Zdena Nováková</i>)	265
B.5.2	Histologie (<i>Radomíra Vagnerová</i>)	266
B.5.3	Fyziologie (<i>Jaroslav Pokorný</i>)	266
B.5.4	Nemoci tlustého střeva	268
B.5.4.1	Záněty (<i>Karel Lukáš</i>)	268
B.5.4.2	Poškození střeva chemickými a fyzikálními vlivy (<i>Karel Lukáš, Jiří Hoch</i>)	284
B.5.4.3	Ischemická kolitida (<i>Karel Lukáš</i>)	286
B.5.4.4	Vředové léze tračníku a konečníku (<i>Karel Lukáš</i>)	290
B.5.4.5	Colitis cystica profunda (<i>Karel Lukáš</i>)	294
B.5.4.6	Pneumatosis cystoides intestinalis (pneumatosis coli) (<i>Karel Lukáš</i>)	295
B.5.4.7	Malakoplakie (<i>Karel Lukáš</i>)	297
B.5.4.8	Melanóza (pseudomelanóza) tračníku (<i>Karel Lukáš</i>)	298
B.5.4.9	Endometrióza extragenitální (<i>Karel Lukáš, Jiří Hoch</i>)	299
B.5.4.10	Portální hypertenzivní kolopatie (<i>Karel Lukáš</i>)	301
B.5.4.11	Obstruktivní kolitida (<i>Karel Lukáš</i>)	301
B.5.4.12	Střevní manifestace některých onemocnění (<i>Karel Lukáš</i>)	302
B.5.4.13	Účinky přípravy střeva před vyšetřením nebo operací (<i>Karel Lukáš, Jiří Hoch</i>)	304
B.5.4.14	Divertikulární choroba (<i>Julius Špičák, Miloš Kučera</i>)	304
B.5.4.15	Idiopatické střevní záněty (<i>Karel Lukáš, Lucie Prokopová, Jiří Hoch</i>)	318
B.5.4.16	Hirschprungova choroba (<i>Richard Škába</i>)	384
B.5.4.17	Poruchy prokrvení střeva (<i>Tomáš Vidim</i>)	391
B.5.4.18	Polypózy (<i>Václav Jirásek, Milada Kohoutová, Aleš Novotný</i>)	398
B.5.4.19	Kolorektální karcinom (<i>Miroslav Zavoral, Jiří Hoch</i>)	413

B.5.4.20	Nádory tlustého střeva, rekta a anu (<i>Karel Lukáš, Jiří Hoch</i>)	426
B.5.4.21	Dispenzarizace nádorů a prekanceróz (<i>Karel Lukáš</i>)	434
B.5.4.22	Radiační postižení tenkého a tlustého střeva (<i>Filip Pazdírek</i>)	434
B.6	Konečník a řiť	439
B.6.1	Anatomie (<i>Zdena Nováková</i>)	439
B.6.1.1	Konečník (rectum)	439
B.6.1.2	Řiť a anální kanál (<i>anus et canalis analis</i>)	440
B.6.2	Histologie (<i>Radomíra Vagnerová</i>)	441
B.6.3	Fyziologie (<i>Jaroslav Pokorný</i>)	441
B.6.4	Nemoci konečníku a řiti	442
B.6.4.1	Prolaps rekta a anu (<i>Július Örhalmi, Jiří Hoch</i>)	442
B.6.4.2	Kolorektální trauma a cizí tělesa (<i>Tomáš Dušek</i>)	445
B.6.4.3	Solitární rektální vřed	453
B.6.4.4	Anální fisura (<i>Július Örhalmi, Jiří Hoch</i>)	453
B.6.4.5	Fekální inkontinence (<i>Julius Örhalmi, Jiří Hoch</i>)	455
B.6.4.6	Hemoroidy (<i>Július Örhalmi</i>)	460
B.6.4.7	Periproktální píštěle (<i>Julius Örhalmi, Jiří Hoch</i>)	467
B.6.4.8	Perianální dermatologické symptomy a afekce (<i>Jiří Hoch</i>)	472
B.6.4.9	Perianální kondylomata a anální intraepiteliální neoplazie (<i>Zbyněk Jech</i>)	475
B.6.4.10	Stenóza anorektální (<i>Karel Lukáš, Jiří Hoch</i>)	479
B.6.4.11	Zhoubné nádory anu (<i>Zbyněk Jech</i>)	480
B.7	Ileózní stavy (<i>Jiří Hoch</i>)	489
B.8	Kolostomie, ileostomie (<i>Petr Kocián</i>)	501
B.8.1	Definice a dělení stomií	501
B.8.2	Historie	501
B.8.3	Obecné principy provedení stomie	502
B.8.4	Ileostomie	502
B.8.5	Kolostomie	504
B.8.6	Komplikace	505
B.8.7	Edukace pacienta	509
B.8.8	Stomické pomůcky a možnosti dočasné kontinence	509
B.8.9	Dietní opatření	510
B.8.10	Prognóza	510
B.9	Infekční onemocnění střeva (<i>Helena Ambrožová</i>)	515
B.9.1	Bakteriální střevní infekce	515
B.9.2	Virové střevní infekce	544
B.10	Akutní průjmové onemocnění u dětí a jeho léčba (<i>Jiří Nevoral</i>)	555
B.11	Zánětlivá onemocnění střeva způsobená sexuálně přenosnými agens (<i>Ladislav Machala, Daniela Vaňousová</i>)	559
B.12	Infekce HIV/AIDS a střevo (<i>Ladislav Machala</i>)	565
B.13	Parazitární onemocnění střeva (<i>František Stejskal</i>)	573
B.13.1	Střevní protozoonózy	573
B.13.2	Střevní mikrosporidiodózy	585
B.13.3	Střevní helmintózy	585

B.13.3.1	Střevní nematodózy (infekce hlísticemi)	585
B.13.3.2	Střevní cestodózy (infekce tasemnicemi)	592
B.13.3.3	Střevní trematodózy (infekce motolicemi)	593
B.13.3.4	Další parazitární infekce, které mohou postihnout střevo	594
B.14	Těhotenství a gastrointestinální trakt ženy (Anna Zdeňková, Antonín Pařízek)	597
B.14.1	Těhotenství a fyziologické změny gastrointestinálního traktu matky	597
B.14.2	Metabolismus a výživa	598
B.14.2.1	Metabolismus	599
B.14.2.2	Výživa během těhotenství	599
B.14.3	Nejobvyklejší onemocnění v těhotenství	600
B.15	Funkční poruchy dolní části trávicího traktu (Karel Lukáš, Václav Jirásek)	609
B.15.1	Charakteristika	609
B.15.2	Základní příznaky trávicích poruch v dolní části gastrointestinálního traktu	613
B.15.3	Základní formy dyspepsií dolní části trávicího traktu	614
B.15.3.1	Dráždivý tračník	614
B.15.3.2	Funkční průjem	614
B.15.3.3	Spastická zácpa	615
B.15.3.4	Neúplné a zvláštní tvary	615
B.15.3.5	Funkční dyspeptický syndrom	616
B.15.3.6	Funkční poruchy anorektální	617
B.15.3.7	Diagnóza	618
B.15.3.8	Léčba	620
B.16	Chronické bolesti břicha u dětí a adolescentů (Jiří Nevoral)	623
B.16.1	Etiologie	623
B.16.2	Funkční gastrointestinální onemocnění (FGO)	624
B.16.2.1	Funkční gastrointestinální onemocnění spojená s bolestí břicha	624
B.16.2.2	Vyšetření	625
B.16.2.3	Léčba	625
B.16.2.4	Prognóza	627
B.17	Akutní krvácení do dolní části trávicího traktu (Radan Keil, Ladislav Douša)	629
B.17.1	Diagnostický a terapeutický postup	629
B.17.2	Klinické příznaky krvácení	629
B.17.3	Základní přístup k pacientovi s podezřením na krvácení do dolní části GIT	630
B.17.4	Stabilizace oběhu	630
B.17.5	Anamnéza a fyzikální vyšetření	630
B.17.6	Paraklinická vyšetření	631
B.17.7	Zdroje krvácení do dolní části GIT	631
B.18	Chronické okultní a obskurní krvácení do dolního trávicího traktu (Karel Lukáš)	637
B.18.1	Vyšetření při krvácení do dolní části trávicího traktu	638
B.18.2	Diferenciální diagnóza	638
B.18.3	Léčba	641
B.19	Zácpa (Vladimír Kojecký)	643
B.20	Zácpa u dětí (Jiří Nevoral)	657
B.21	Průjem (Petr Hrabák)	663

Předmluva

Vážené kolegyně,
vážení kolegové,

dostává se Vám do rukou jedinečná kniha *Nemoci střev* z pera předních českých lékařů z mnoha oborů, monografie věnovaná orgánům s velmi bohatou a nezastupitelnou funkcí pro lidský organismus.

Toto dílo je unikátní a navazuje na vynikající publikace z oblasti gastroenterologie. Hlavní autoři, MUDr. Karel Lukáš a prof. MUDr. Jiří Hoch, vytvořili tým odborníků jak z teoretických a diagnostických, tak zejména z klinických disciplín, kteří střevo velmi detailně přiblíží čtenářům. Na monografii oceňuji především propojení moderních teoretických poznatků – genetické pozadí řady onemocnění či střevní mikrobiom – s bohatými diagnostickými a klinickými zkušenostmi autorů.

Kniha je velmi přehledně rozčleněna s doprovodnými komentáři, například pediatrickými. Autoři se podrobně věnují symptomatologii onemocnění střev

i využití zobrazovacích a laboratorních vyšetřovacích metod. U jednotlivých částí střeva jsou detailně popsána onemocnění daného úseku, včetně léčby i prognózy a doporučení pro pacienty. Bohatá obrazová dokumentace, schémata a tabulky umožňují čtenářům velmi dobře pochopit studovanou problematiku.

Monografie bude sloužit nejen gastroenterologům či břišním chirurgům, ale i široké čtenářské obci, která se bude chtít seznámit se současnými poznatky o střevech.

Přeji čtenářům, aby se k této monografii často navraceli a nacházeli v ní zdroj poznání a poučení. Blahopřeji všem autorům k napsání tak zajímavého a potřebného díla.

prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc.
rektor Univerzity Karlovy

V Praze dne 28. května 2018

B.22 Střevo jako příčina břišní katastrofy (Zbyněk Jech) 673

Seznam zkratk 679

Jmenný rejstřík 699

Věcný rejstřík 703

Souhrn 713

Summary 715

Funkční poruchy dolní části trávicího traktu 673

Charakteristika 673

Základní příznaky funkčních poruch v dolní části gastrointestinálního traktu 673

Základní formy dyspepsie dolní části trávicího traktu 673

Dědičný faktor 673

Funkční poruchy 673

Seznam zácp 673

Neobvyklé vzájemné vztahy 673

Funkční dyspepsie syndrom 673

Funkční poruchy anorektální 673

Diagnóza 673

Léčba 673

Trvanlivé bolesti břicha u dětí a adolescentů (Lil Nedová) 673

Etiologie 673

Funkční gastrointestinální onemocnění (FGO) 673

Funkční gastrointestinální onemocnění spojené s bolestí břicha 673

Výskyt 673

Léčba 673

Prognóza 673

Acidní refluxní a enteritická dolní částí trávicího traktu (Karel Lubiš) 673

Diagnostický a terapeutický postup 673

Klinické příznaky křivčovní 673

Základní přístup k paciovce s podezřením na křivčovní a enteritickou dolní část GIT 673

Stabilizace oběhu 673

Anamnéza a fyzikální vyšetření 673

Parazitická vyšetření 673

Zápory křivčovní dolní částí GIT 673

Chromité oběhové a oběhové dolní částí trávicího traktu (Karel Lubiš) 673

Výskyt onemocnění dolní části trávicího traktu 673

Diagnostická diagnostika 673

Léčba 673

Zápory (oběhové) 673

Zápory u dětí (Lil Nedová) 673

Výskyt onemocnění 673

Léčba 673